

УДК 727

ВЕКТОРИ ВІДНОВЛЕННЯ ВТРАЧЕНИХ АРХІТЕКТУРНИХ ПАМ'ЯТОК КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ

КРИЖАНОВСЬКИЙ Володимир

Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури, Київ, Україна
volodymyr.kryzhanovskyi@naoma.edu.ua

Наведено окремі положення щодо питань відновлення зруйнованих пам'яток архітектури культурно-мистецького спрямування у контексті державної політики, зокрема таких оприлюднених документів, як «План відновлення України», «Проект Плану відновлення України». «Будівництво, містобудування, модернізація міст та регіонів України», що ґрунтуються на використанні сучасних технологічних і композиційних вимогах. Актуальність роботи полягає у ліквідації наслідків російської агресії. Саме актуальністю сформульована мета роботи – це пошук і класифікація ефективних напрямків відновлення архітектурних пам'яток з використанням сучасних методичних підходів і стратегій.

***Ключові слова:** новітні технології, композиційні засади, пам'ятка архітектури, культурне надбання, архітектурна спадщина, відновлення.*

ВСТУП

Питання відновлення та збереження зруйнованих культурних об'єктів в Україні, що є пам'ятками архітектури, постали у зв'язку з російською агресією, набули надзвичайної актуальності. Вплив природних явищ і наслідки людської діяльності, такої як варварське втручання, спричинили руйнування архітектурних пам'яток України у різних її куточках.

Як наслідок, сьогодні значно зріс науковий інтерес до архітектурних об'єктів, що вже постраждали або можуть бути зруйновані, в залежності від їх значення або статусу для країни та світового суспільства в цілому.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

У зв'язку з задачами, що постають масово сьогодні перед митцями, архітекторами та науковцями, задіяними у сфері архітектури та містобудування, постає важливе завдання щодо збору інформації про постраждалі об'єкти, їх класифікації, розробки методів аналізу таких випадків та пропозиція щодо можливих напрямків відновлення пам'яток архітектури.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

Відновлення архітектурних пам'яток являє собою комплекс заходів, спрямованих на фізичне збереження архітектурних пам'яток, підтримання їх у належному технічному й експозиційному стані, вдосконалення та адаптація до сучасних потреб та функцій, забезпечення сприятливих умов використання.

Дане дослідження передбачає класифікацію можливих способів відтворення пам'яток архітектури в Україні та світі в цілому, використовуючи новітні підходи.

Відповідно до Указу Президента від 21 квітня 2022 року № 266/2022 в рамках 24 робочих груп Національна рада з відновлення України від наслідків війни розробила план заходів з післявоєнного відновлення та розвитку України. Кожна група розробляє перелік пропозицій щодо пріоритетних реформ та стратегічних ініціатив, проектів нормативно-правових актів, прийняття і реалізація яких є необхідними для ефективної роботи та відновлення України у воєнний і післявоєнний періоди [1].

Системне планування відбудови та подальшого розвитку країни дає унікальну можливість переосмислити, перепроєктувати та модернізувати будівлі та системи життєзабезпечення, забезпечити всеохоплюючу трансформацію територіальних громад та регіонів [2].

Відповідно до нового планування постраждалих територій одним з ключових принципів відновлення є забезпечення сталого розвитку з урахуванням глобальних цілей ООН. Сталий розвиток передбачає збереження матеріального спадку та культурно-історичного середовища. Відновлення архітектурних пам'яток є основою туристичної привабливості і сприятиме соціально-економічному розвитку територіальних громад.

Історичні місця відображають нашу громадську, національну, державну ідентичність. Історичний спадок віддзеркалює культурний код та самобутність всієї нації, окремого регіону, міста або місцевості. Державна культурна політика є питанням стратегічного значення, що безпосередньо впливає на безпеку та незалежність нашої держави.

Згідно даних міжнародно-правових документів, до об'єктів культурної спадщини належать і твори архітектури, і ансамблі (групи ізольованих чи об'єднаних будівель, архітектура, єдність чи зв'язок з пейзажем яких є видатною універсальною цінністю з точки зору історії, мистецтва чи науки).

В ДБН-х України не передбачено правил збереження існуючих конструкцій, архітектурно-будівельних елементів і деталей оздоблення фасадів при пристосуванні, реставрації чи реконструкції пам'яток, які, згідно діючих протипожежних і будівельних норм, є несумісними. Така ситуація спричиняє «застосування «найпоширенішого» способу реставрації – знесення з подальшим спорудженням або муляжа пам'ятки, або нового об'єкту, що не вписується в існуюче історичне середовище» [3, с. 93].

Для аналізу передумов можливих шляхів відновлення архітектурних пам'яток використані підходи, що базуються на комплексній оцінці основних факторів впливу:

- внутрішніх (архітектурно-містобудівних, історико-культурних, етнографічних, ландшафтно-кліматичних);
- зовнішніх (соціальних, демографічних, економічних, законодавчих).

Класифікація напрямків відновлення об'єктів культурної архітектурної спадщини наступні:

- внутрішнє відновлення;
- зовнішнє відновлення;
- загальне (повноцінне);
- доповнене;
- віртуальне;
- перенесення пам'ятки.

Внутрішнє відновлення передбачає відтворення окремих архітектурних експозицій певних частин об'єктів, їх приміщень, без уваги на навколишнє середовище і культурне оточення.

Зовнішнє відновлення є механізмом перетворення архітектурного об'єкту у архітектурний арт-простір. Такий підхід можливий, якщо відновлення повноцінного попереднього об'єкту у даний час є економічно або технічно неможливим і постає питання потреби залучення коштів, суспільної уваги та уваги всесвітніх організацій і фондів до необхідності відтворення архітектурно значущого об'єкту культурної спадщини.

Повноцінне відтворення – відновлення архітектурної пам'ятки на засадах композиційно-стильових ознак даного об'єкту із залученням новітніх технологій, матеріалів, з використанням професійного технічного та технологічного обладнання.

Доповнене відновлення пам'яток архітектури – один з можливих варіантів відбудови пошкодженого або зруйнованого об'єкту, при якому можуть добудовуватись додаткові об'єми, які відповідають сучасним потребам та функціональному наповненню споруди.

Віртуальне відновлення може бути як окремим напрямком, так і додатковим до попередніх, - являє собою нематеріальне відтворення архітектурної пам'ятки. Це можуть бути BIM-моделі, 3-D моделі, відцифроване загальне зображення та зображення деталей, композиційно-стильових особливостей об'єкту. Такі технічні засоби можуть бути цінними як самі по собі, так і слугувати допоміжним матеріалом для науковців та реставраторів для відновлення таких об'єктів у майбутньому.

Переміщення пам'ятки цілком або частково є також одним з напрямків збереження об'єкту та дозволяється лише у тих випадках, коли цей захід є єдиним засобом забезпечити її збереження [4, с. 16].

Ще одним можливим напрямком дії з об'єктом, є «консервація» архітектурного об'єкту, що не є відновленням, але може слугувати як форма збереження культурного надбання для майбутнього відтворення у найбільш адекватному стані, що допоможе згодом оперативніше його дослідити та відтворити.

Чинниками, які впливатимуть на вибір певного вектора відновлення можна вважати результати натурних обстежень, що дозволяє впевнитись у достовірності історико-бібліографічних досліджень, виявити сліди добудов, встановити ступінь руйнувань архітектурного об'єкту. Візуальне обстеження дозволяє схематично зафіксувати планувальну структуру об'єкта, виявити мистецьку цінність елементів декору пам'яток, що збереглися.

ВИСНОВКИ

Відновлення архітектурних пам'яток є важливим питанням сьогодні, оскільки сотні об'єктів, що мають не тільки значення для українського суспільства, але й займають важливе місце світового рівня в ієрархії об'єктів культурного надбання, зазнають uszkodжень або є повністю знищеними. Отже, першочерговими завданнями сьогодні є питання вивчення та розробки основних положень щодо встановлення можливих напрямків відновлення архітектурних пам'яток, для швидкого практичного застосування в Україні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Проєкт плану заходів з післявоєнного відновлення та розвитку України. *Державна служба України з питань праці*. URL: <https://dsp.gov.ua/proiekt-planu-zakhodiv-z-pisliavoiennoho-vidnovlennia-ta-rozvytku-ukrainy/> (дата звернення: 05.04.2023).
2. Матеріали робочої групи «Будівництво, містобудування, модернізація міст та регіонів України». *Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/nacionalnara-da-z-vidnovlennya-ukrayini-vid-naslidkiv-vijni/robochi-grupi> (дата звернення: 06.04.2023).
3. Андрусак У. Б. Принципи функціонально-планувальної реорганізації замкових комплексів на прикладі івано-франківської області : дис. канд. архітектури : 18.00.01. Харків, 2019. 278 с.
4. Рибчинський О. Методичні вказівки до самостійної роботи з дисципліни "Реставрація пам'яток архітектури та ревіталізація історично сформованого середовища". Запоріжжя : Нац. ун-т «Запорізька політехніка», 2020. 38 с.

KRYZHANOVSKIY V.

VECTORS OF RESTORATION OF ARCHITECTURAL MONUMENTS

Separate provisions are given regarding the restoration of destroyed monuments of cultural and artistic architecture in the context of state policy, in particular such published documents as the "Ukraine Restoration Plan", the Project of the Restoration Plan of Ukraine. Materials of the working group "Construction, urban planning, modernization of cities and regions of Ukraine", which are based on the use of modern technological and compositional requirements. The urgency of the work lies in eliminating the consequences of Russian aggression. The purpose of the work formulated by relevance is the search and classification of effective directions for the restoration of architectural monuments using modern methodological approaches and strategies.

Key words: *new technologies, architectural monument, cultural property, architectural heritage, restoration.*